

Instytut Pamięci Narodowej

Komisja Ścigania Zbrodni

JAWNE

przeciwko Narodowi Polskiemu

KOPIA ELEKTRONICZNA DOKUMENTÓW

00-207 Warszawa, Pl. Krasińskich 2/4/6

DO WNIOSKU BUWa-V-55122-547/14

Sygnatury:

IPN:

Aktotwórca:

Ilość kart:

IPN Rz 043/506

34 k.

Data nagrania: 31-12-2014

Opracowanie: OBUiAD IPN Warszawa

Stwierdzam zgodność niniejszej kopii z dok. znajdujących się w aktach Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów Instytutu Pamięci Narodowej-Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu Warszawa, 31.12.2014 r.

Za zgodność:

Koordinator Zespołu

02.01.2015 dr Urszula Kraśnicka - Zajdler

**Instytut Pamięci Narodowej
Komisja Ścigania Zbrodni
przeciwko Narodowi Polskiemu**

**Oddziałowe Biuro Udostępniania
i Archiwizacji Dokumentów
w Warszawie**

**Komisja Rabiniczna
ds. Cmentarzy
ul. Twarda 6
00 - 950 WARSZAWA**

Pismo z dnia:
17.09.2014
22.12.2014

Wasz znak:

Nasz znak:
BUWa-V-55122-547(13)/14

Data:
Warszawa, 07.01.2015r.

W nawiązaniu do Państwa pisma z dnia 22.12.2014 r., który wpłynął do OBUIAD dnia 23.12.2014 r. dot. przesłania kopii kart z materiałów archiwalnych o sygn. **IPN Rz 043/506** dot. funkcjonariusza Gestapo z Grodziska Dolnego Adolfowi Jeske w załączeniu przesyłam uwierzytelnione kopie wybranych przez Państwa karty. Przesłana kopia nie podlega zwrotowi.

Jednocześnie nadmieniam, iż zgodnie z art. 36 ust. 5 *Ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu z dn. 18.12.1998 r. (tekst jednolity: Dz. U. z 2014 r., poz. 1075)* – „podmioty, którym dokumenty zostały udostępnione ponoszą odpowiedzialność prawną za sposób ich wykorzystania.”

Jednocześnie na podstawie art. 36 *Ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego* (Dz. U. z 2013 r., poz. 267 z późn. zm.) informuję, że wniosek w dalszym ciągu jest realizowany. O zakończeniu realizacji sprawy zostaną Państwo poinformowani w terminie do 2 miesięcy od daty otrzymania niniejszego pisma.

W korespondencji kierowanej do Oddziałowego Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów IPN w Warszawie proszę powoływać się na znak sprawy jak w nagłówku.

Z poważaniem

KIEROWNIK
Referatu Udostępniania Dokumentów
Uprawnionym Instytucjom
w Oddziale Oddziałowe Biuro Udostępniania
Archiwizacji Dokumentów w Warszawie
M. Zaremba
Małgorzata Zaremba

Załącznik 1:

1. materiały jawne – uwierzytelnione kopia z akt o sygnaturze: IPN Rz 043/506 – płyta CD.

Sporządziła: dr Urszula Kraśnicka-Zajdler, tel. (22) 530-86-96

KARTA INFORMACYJNA

Własność
archiwum Instytut Pamięci Narodowej w Rzeszowie

Aktotworca WUSW Rzeszów

Tytułteczki Sprawa operacyjnego rozpracowania
kryptonim "Wandale" dot. Marian Tomasz
Kowalski, imię ojca: Józef, ur. 21-12-1907 r.,
Józef Iglicki, Edmund Jeske podejrzani o
wymordowanie Żydów w Grodzisku Dolnym.

Daty skrajne
jednoski
archiwalnej 1964-1988

Stara sygnatura 14860/II

Sygnatura
archiwalna IPN Rz 043/506

NUSW Rzeszów II

JAWNE

14.V.2007

data

Józef J. Bat

imię i nazwisko

[Signature]

podpis

W

Sprawa operacyjnego rozpracowania kryptonim
"Wandale" dot. Kowalski Marian Tomasz, imię ojca:
Józef, ur. 21-12-1907 r., Iglicki Józef, Jeske Edmund
podejrzani o wymordowanie Żydów w Grodzisku Dolnym.

**IPN-RZ-043/506
14860/II**

MINISTERSTWO SPRAW WEWNĘTRZNYCH

~~TAJNE~~

78.
met. zniszczyć
Rok broń met. 1999

JAWNE	
M. 2007.	
data	
Łelamps Jch-Fch	OB
imie i nazwisko	podpis

6.12.88 Hw

SPRAWA
ROZPRACOWANIA OPERACYJNEGO

Nr

ZAREJESTROWANO	
w Wydziale „C” KWMO Rzeszów	
pod Nr OMA —	3615
dnia 21.4.1967	podpis 165

Kryptonim „WANDALE”

Nr archiwalny	4230/III
Kategoria akt	

Zaczęto dn. 196 r.
Zakończono dn. 196 r.

IPN-Rz-043/506

L-CA KOMENDANTA POWIATOWEGO

MILICJI OBYWATELSKIEJ

d/S Bezpieczeństwa

KPT. St. O W C Z A R S K I

Leżajsk dnia 17.IV.1967.r.

T a j n e

Egz.Nr.

Do

Z-cy Koendanta d/S Bezpieczeństwa
Komendy Powiatowej Milicji Obyw.

w Leżajsku

W N I O S E K

na założenie sprawy operacyjnego rozpracowania pod kryptonimem
"W A N D A L E" na osoby:KOWALSKI Marian, IGLICKI Józef i JESKE Edmund
bliższych danych brak.

U Z A S A D N I E N I E

Na podstawie otrzymanych materiałów od tajnych współpracowników i obywateli stwierdzono, że Kowalski, Iglicki i Jeske w okresie okupacji pełnili służbę w policji granatowej na Posterunku w Grodzisku Dolnym. W tym czasie wymienieni zastrzelili ponad 280 osób narodowość żydowskiej w tym również psób narodowości polskiej na terenie byłej gminy Grodzisko Dolne i okolic. Poza tym często wyjeżdżali na pacyfikacje do innych miejscowości. W śród społeczeństwa byli znani jako zbrodniarze hitlerowscy. Za czyny, o których mowa sądownie nie odpowiadali.

Kowalski, Iglicki i Jeske zdając sobie sprawę z tego co ich czeka za czyny, których się dopuścili, pod koniec okupacji niemieckie wyjechali z terenu Grodziska Dolnego do nieznanych bliżej miejscowości gdzie ukrywają się do chwili obecnej.

Analizując całokształt posiadanych materiałów, a przede wszystkim dokonane zbrodnie przez wymienionych, oraz możliwości pociągnięcia ich do odpowiedzialności karnej za popełnione czyny stawiam wniosek o założenie na w/wymienionych sprawy operacyjnego rozpracowania, a tym samym przyspieszyć tempo ich umiejscowienia i ujęcia jako zbrodniarzy wojennych.

Sprawę powyższą zarejestrować w Wydz. "C" KWMO Rzeszów na stan Pow. Służby Bezpieczeństwa w Leżajsku.

Odb. 2. Egz.

Egz. 1. sprawa

Egz. 2. Wydz. III-ci

OPR. Ch. aT.

Ofic. Oper. Pow. Służby Bezp.

w Leżajsku

Chmiel Tadeusz ppor.

" ZATWIERDZAM "

4-CA KOMENDANTA POWIATOWEGO
MILICJI OBYWATELSKIEJ
d/s Bezpieczeństwa

/ KPT. ST. OWCZARSKI /

Leżajsk, dnia 4.II.1966r.

t a j n e

egz.nr. 1

P L A N

=====

czynności operacyjnych w sprawie morderstw osób
narodowości żydowskiej.

W okresie okupacji w latach 1941 - 1944 na terenie
byłej gminy Grodzisko Dolne pow. Leżajsk zostało zastrzelonych
ponad 250 osób narodowości żydowskiej. W tym czasie w posterunku
Policji Granatowej w Grodzisku Dolnym pełnili służbę policjanci;
Niedzielski, Mendykowski Edmund, Kowalski, Iglicki, gestapowiec
Jeske i inni. Udział w rozstrzeliwaniach Żydów brali :
gestapowiec Jeske i policjanci granatowi Iglicki i Kowalski.
Przez miejscową ludność nazywani oni byli "żydowską śmiercią".

Z wymienionych wyżej policjantów Niedzielski
zamieszkuje w Chałupkach Dęblańskich pow. Leżajsk, Mendykowski
w Nakle n/Notecią woj. Bydgoszcz. Adresy Kowalskiego, Iglickiego
i Jeske nie są znane. Ten ostatni ma prawdopodobnie przebywać
w Austrii.

Z dotychczasowych materiałów wynika, że Jeske,
Iglicki i Kowalski dokonali następujących morderstw:

W dniu 7.VIII.1942 r. zastrzelili 8-mio osobową
rodzinę Woksa z Grodziska w przysiółku Krzaki obok domu Józefa
Czerwonki. Zwłok zastrzelonych dotychczas nie ekshumowano.

Tego samego dnia zastrzelili w zabudowaniach
Franciszka Czupicha w Grodzisku Dolnym Nachmana Grunera i jego
syna Jankla, zaś żonę Grunera Roize i córkę Minię przewieźli na
cmentarz żydowski i tam tegoż samego dnia wieczorem zastrzelili je
razem z innymi osobami żydowskimi ujętymi w tym samym dniu
w Grodzisku. Żonę Grunera i córkę oraz innych Żydów odwoził
furmanką Ludwik Stopyra z Grodziska i był on naocznym świadkiem
tego morderstwa.

.../...

-3-

4

W dniu 19.VIII.1942r. Iglicki zastrzelił 7-mio osobową rodzinę Abrama Brunera t.j. jego żonę i 6-cioro dzieci. Morderstwa tego dokonał w obrębie zabudowań Stanisława Chrupcały w Grodzisku Dolnym /obecnie przebywa na terenach zachodnich Polski/. Chrupcała ściągając dzieci Grunera ze strychu, podprowadzał na gnojownik, zaś Iglicki strzelał. Trupy dzieci na furmankę załadowali Franciszek Moszkowicz i Stanisław Pelc. Na cmentarz odwoził je Jan Maj s. Józefa zamieszkały w Głogowcu pow. Przeworsk lub Stanisław Mazurek /nie żyje/. Grunerową Iglicki i Brzeźniowski mieszkaniec Grodziska, zamieszkały obecnie na innym terenie odprowadzili na cmentarz i tam Iglicki ją zastrzelił. Brzeźniowski był za tą sprawę sądzony przed Sądem Wojewódzkim w Rzeszowie.

W dniu 26.VIII.1942r. zastrzelili 2-ch starych wiekiem Żydów - ogólnie nazywanego "męża Sprynzy" i Tannebuma. Zostali oni ujęci i furmanką przewiezieni na cmentarz i tam zabici.

W dniu 29.08.1942r. zastrzelona została na cmentarzu starsza wiekiem Żydówka z dwojgiem wnuków.

W dniu 12.II.1943r. policjanci Kowalski i Matłowski /nie żyje/ zastrzelili Izaaka /Icka/ Sprunga i 2-ch Żydów Jankla Stempla z Laszczyn i Stempla z Grodziska Dolnego. Ujęci oni zostali w obrębie zabudowań Antoniego Niemca /nie żyje/.

W dniu 25.II.1943r. Iglicki i Matłowski zastrzelili 10 osób narodowości polskiej pochodzących ze wsi Budy Łańcuckie, Podlesia Grodziskiego i Kopania. Zastrzeleni zostali Pelc, Korzystka, Bartnik, Sobala, Mateusz Kubis i kobiety: Kubatka i Markowa.

Iglicki i Jeske w miesiącu marcu 1943 r. zastrzelili ponad 40 osób narodowości żydowskiej w okolicach Kańczugi, Pantalowic, Chłopic i Łopuszki. Po tych akcjach podziemna organizacja zorganizowała napad na posterunek w Grodzisku Dolnym. Zabity został wtedy policjant Matłowski. Jeden z partyzantów został ranny i pozostał w domu Franciszka Holasy. Rannego zastrzelili policjanci. Udział w tym brał również Iglicki.

W miesiącu październiku 1943 r. Józef Lasek z Gniewczyny Trynieckiej przywiózł 6-ć osób narodowości żydowskiej w tym 4-ry kobiety do Grodziska, których Jeske i Iglicki zastrzelili

-5- 4 5 ~~18~~

na cmentarzu żydowskim.

W miesiącu kwietniu 1943 r. Iglicki i Jeske zastrzelili 7-mio osobową rodzinę Weingartemów, a w maju 1943 r. Iglicki brał udział wspólnie z żandarmerią niemiecką w morderstwie około 40 osób narodowości żydowskiej w Leżajsku.

W miesiącu czerwcu 1944 r. wyjechał do Łańcuta i do chwili obecnej nie wiadomo gdzie przebywa. Po wyzwoleniu miał się ukrywać pod przybranym nazwiskiem w powiecie Nowy Sącz. Policjant Kowalski kilka lat temu był widziany przez b. policjanta Niedzielskiego w Jarosławiu i przez Franciszka Pałysa z Grodziska Górnego na stacji kolejowej w Łańcucie. Iglicki i Kowalski pochodzili prawdopodobnie z Jarosławia lub powiatu jarosławskiego.

W informacjach uzyskanych od t.w. ps. "Jak" znajdują się nazwiska osób, które bądź to były naocznymi świadkami dokonywanych przez Iglickiego, Kowalskiego i Jeske morderstw, bądź też były wykorzystywane przez policję do grzebania zamordowanych.

W związku z powyższym przed wszczęciem postępowania przygotowawczego w tej sprawie należy organizować pracę operacyjną w następującym kierunku:

I. Ustalenia aktualnych adresów zamieszkania b. policjantów Iglickiego, Kowalskiego i Jeske.

W tym celu należy;

Przeprowadzić rozmowy z b. policjantami granatowymi zamieszkałymi w powiecie Leżajsk i poza powiatem pod kątem ustalenia bliższych danych o wymienionych wyżej, rysopisów i miejsc zamieszkania ich rodzin w okresie okupacji lub przed wojną. Rozmowy takie należy również przeprowadzić z mieszkańcami Grodziska Dolnego, którzy dobrze znali w tym okresie wymienionych policjantów lub u których zamieszkiwali oni w okresie okupacji.

Po ustaleniu miejsc zamieszkania rodzin wymienionych policjantów ustalić ich dane personalne, sprawdzić w CBA a w wypadku, gdy sprawdzenie okaże się negatywne ich aktualne adresy ustalić poprzez rodziny.

II. Potwierdzenia przestępczej działalności w/w policjantów.

Mieć tu na uwadze ustalenie bezpośrednich świadków popełnionych zbrodni.

W tym celu należy przeprowadzić rozmowy z niżej wymienionymi osobami.

/Przed wykonaniem tych czynności ustalić bliższe dane o świadkach, szczególnie chodzi o aktualne adresy. Z rozmów sporządzić notatki/.

1. Józefem Czerwonką z Grodziska Dolnego na okoliczność zastrzelenia w obrębie jego zabudowań 8-mio osobowej rodziny Woksa.
2. Franciszkiem Czupicha z Grodziska Dolnego na okoliczność zabójstwa w jego zabudowaniach rodziny Grumerów.
3. Ludwikiem Stopyrą z Grodziska na okoliczność morderstwa żony Grunera i innych Żydów.
4. Ustalić adres i bliższe dane personalne Stanisława Chrupcały, który doprowadzał Żydów na rozstrzelanie. Rozmowy z nim nie przeprowadzać, a zostanie on przesłuchany w charakterze świadka po wszczęciu postępowania.-
5. Franciszkiem Moszkowiczem, Stanisławem Pelcem, Janem Majem s. Józefa i z kimś z członków rodziny nieżyjącego Stanisława Mazurka na okoliczność zabójstwa rodziny Grunerów i wywożenia ich zwłok na cmentarz.
6. Ustalić dane personalne Brzeźniowskiego, sprawdzić go w rejestrze skazanych, a następnie pobrać z sądu jego akta karne i przeanalizować.
Brzeźniowski zostanie przesłuchany w charakterze świadka. Po ustaleniu personalii i aktualnego adresu zamieszkania pozostałe czynności wymienione w tym punkcie wykona Wydział Sledczy.
7. Przeprowadzić rozmowę z kimś z członków rodziny nieżyjącego Antoniego Niemca na okoliczność zabójstwa w ich zabudowaniach trzech Żydów; Sprunga, Stempla i Stempla.
8. Ustalić osoby narodowości polskiej, których krewni zostali zastrzeleni przez Iglickiego i przeprowadzić z nimi rozmowę w czasie której wyjaśnić okoliczności ich śmierci. Chodzi tu o Pelca, Korzystka, Bartnika i innych.
9. Z Józefem Laskiem z Gniewczyny Trynieckiej na okoliczność morderstwa 6-ć osób narodowości żydowskiej.
10. Józefem Danakiem z Grodziska Dolnego na okoliczność

morderstwa Żydówki z Gniewczyny na cmentarzu w Grodzisku. Danak fakt ten obserwował z ukrycia wraz ze swym szwagrem policjantem Niedzielskim. Żydówkę zastrzelił policjant Kowalski, a obecnym przy tym był Iglicki.

11. Przeprowadzić rozmowę z b. d-cą placówki AK w Grodzisku Dolnym - Janem Tkaczem zamieszkałym obecnie w Szówsku pow. Jarosław na okoliczność wymienionych wyżej policjantów i dokonaniu przez nich morderstw.
12. Ustalić i przeprowadzić rozmowy z osobami, które w okresie okupacji pełniły funkcje w Urzędzie Gminnym i z racji zajmowanych stanowisk mogą dużo wiedzieć o działalności wymienionych policjantów.
13. Przeprowadzić rozmowy z mieszkańcami Grodziska zamieszkałymi w pobliżu cmentarza żydowskiego, które w okresie okupacji uczestniczyły na polecenie policji w grzebaniu zamordowanych. Mieszkańcami tymi są; Jan Chmura, Piotr i Katarzyna Bielcy, Maria Piasecka, Andrzej Gardian.

W sprawie znajduje się oryginalny dokument z wykazem 251 osób / zaginionych w roku 1943-1944/. Wykaz dot. osób narodowości żydowskiej.

Na jednej ze stron wykazu ołówkiem nieznany autor dopisał nazwiska osób biorących w spółudział w morderstwach przez doprowadzanie na miejsce egzekucji.

Osobami tymi są: Mach Antek, Chrupcała Stach, Grzywna Jan, Kubaz Ignac, Brzeźniowski, Kuc Franek, Wnęk "Jedynak", Pelc Ludwik, Kotliński Franciszek.

Odnosnie wymienionych osób ustalić ich bliższe dane personalne i adresy zamieszkania, a następnie rozeznaczyć ich działalność w okresie okupacji.

Po wykonaniu porozumieć się z Wydziałem Śledczym co do celowości przeprowadzania z nimi rozmów przed wszczęciem postępowania.

Podobnie postąpić z Janem Chmurą zamieszkałym w Grodzisku Dolnym, którego nazwisko jest również ujęte w tym dokumencie, ale jako bezpośredniego świadka morderstw. Z Chmurą należy rozmowę przeprowadzić.

Odnosnie czynności ujętych w pkt.I niniejszego planu zostanie opracowany oddzielny plan operacyjnych przedsięwzięć zmierzający do ustalenia adresów zamieszkania wymienionych policjantów.

Po wykonaniu nakreślonych czynności dalsze przedsięwzięcia w tej sprawie zostaną uzgodnione z Wydziałem Śledczym.

Sporz. w 3 egz.
egz.nr. 1 sprawa
egz.nr. 2 Wydz.Śledczy
egz.nr. 3 Wydz.III
dpnk.FS

Opracowali ;

Oficer Operacyjny
Powiatowej Służby Bezpieczeństwa
w Leżajsku

[Signature]
/ PPOR. T. CHMIEL /

St.oficer Śledczy
Wydziału Śledczego KWMO
w Rzeszowie

[Signature]
/ KPT. ST. PIĘTA /

MILICJI OBYWATELSKIEJ

Bezpieczeństwa

w Leżajsku

KPT. St. OWCZARSKI

T a j n e

=====

P L A N

=====

operacyjnych przedsięwzięć do sprawy pod krypt. " WANDALE " prowadzonej w ramach teczki zagadnieniowej, dotyczącej zbrodni z okresu okupacji hitlerowskiej.

ANALIZA MATERIAŁÓW :

=====

Na podstawie posiadanych materiałów od T.w. i obywateli stwierdzono, że na terenie byłej gminy Grodzisko Dolne pow. Leżajsk w okresie okupacji zostało zastrzelonych ponad 280 osób narodowości żydowskiej w tym również kilkanaście osób narodowości polskiej. Osoby o których mowa wyżej zostali rostrzelani przez byłych policjantów granatowych Iglickiego i Kowalskiego oraz przez policjanta Jeske występującego w mundurze niemieckim pełniącego służbę razem z wyżej wymienionymi na Posterunku Policji w Grodzisku Dolnym.

Oprócz tego Ob. Chrupcała Stanisław jako współpracownik policji ustalał miejsca ukrywania Żydów i wydawał ich na śmierć. Zaś z terenu Gniewczy-ny Łańcuckiej Ob. Lasek Józef systematycznie przyprowadzał przywoził Żydów na rostrzelanie jak również i sam często strzelał na swoim terenie

Ponadto z otrzymanych danych wynika, że Iglicki, Kowalski i Jeske żyją i przebywają na terenie Polski. Według nie sprawdzonych danych- kochanka Jeskiego Wnęk Weronika w roku 1950-tym otrzymywała listy od Iglickiego i wiedziała gdzie przebywa Kowalski i Jeske.

Z materiałów wynika, że Iglicki w pierwszych latach po wyzwoleniu przebywał w m. Oława k/Wrocławia, gdzie miał pracować jako księgowy w P.G.R-e. Ustalono również, że Iglicki i Kowalski pochodzili rodem z powiatu jarosławskiego, lecz z jakiej miejscowości tego nie wiadomo.

Na podstawie danych od T.w.ps. "Jak" i "Wójcik" wynika, że Franciszek Pałys zamieszkały w Grodzisku Górnym Nr.56 widział Kowalskiego w Łańcucie na stacji PKP, zaś Iglicki miał przebywać w okolicach Nowego lub Starego Sącza, gdzie miał pracować w tartaku wraz z innymi osobnikami, którzy się też ukrywają, a kierownikiem tegoż tartaku ma być Ob. LINKHART również zbrodniarz wojenny z terenu Krasnegostawu i innych okolic.

Ponadto Ob. Markocki Franciszek b. d-ca plutonu AK, obecnie zamieszkały na terenach zachodnich bardzo dobrze znał Iglickiego i

Kowalskiego, a przede wszystkim ich żony.

W 1946 roku Kowalski również był widziany w Krakowie przez Ob.M.Br. którego prosił aby nikomu nie mówił, że go widział.

W toku realizacji szeregu przedsięwzięć w tej sprawie, otrzymano zdjęcia Jeskego oraz ustalono, że żona Iglickiego pochodziła rodem z Pełkin pow. Jarosław i z panieństwa nazywała się Żelazna i że w tej sprawie może dużo powiedzieć Ob. Piela Apolonia zam. w Grodzisku Dolnym, która dobrze znała tą rodzinę. Poza tym otrzymano dane, że Kowalski w latach poprzednich zamieszkiwał w m. Kruchel, gdzie miał pracować jako dozorca w młynie lub w firmie, oraz to, że obecnie ma zamieszkiwać w Jarosławiu we własnym domu razem z teściami przy ul. ~~jak~~ się jedzie w kierunku Szówska, a na poczcie w Jarosławiu ma pracować brat żony Kowalskiego jako doręczyciel.

Niezależnie od tego udało się ustalić szereg świadków, którzy bezpośrednio widzieli jak wyżej opisani zbrodniarze rostrzelowali Żydów na terenie Grodziska Dolnego i okolic.

Poza tym mimo wysiłku operacyjnego nie udało się uzyskać takich materiałów, któreby zasługiwały na większą uwagę operacyjną i dały planowany efekt operacyjny.

Biorąc pod uwagę ciężar gatunkowy tej sprawy, oraz aktualną sytuację operacyjną, należy stwierdzić, że nasza praca obecnie w tej sprawie winna zmierzać w następującym kierunku:

- I. Ustalić aktualne miejsce zamieszkania poszukiwanych figurantów doprowadzając od ich likwidacji i w tym celu przystąpić do aktywnego rozeznania najbliższej rodziny Kowalskiego i Iglickiego, oraz krewnych i znajomych.

Wobec powyższego zachodzi konieczność wykonać następujące przedsięwzięcia operacyjne a mianowicie:

1. Na terenie Grodziska Dolnego zamieszkuje Ob. Piela Apolonia zd. Szklanna oraz Brud Barbara zd. Szklanna, które to w okresie okupacji pozostawały w ścisłym kontakcie z żoną Iglickiego i z Iglickim, dlatego też planuje:

- a/. Zebrać bliższe dane o wyżej wymienionych i przeprowadzić z nimi rozmowy operacyjne w celu ustalenia bliższych danych o żonie Iglickiego i jego rodzinie oraz o Iglickim.

2. Z posiadanych w sprawie materiałów wynika, że żona Iglickiego pochodziła rodem z m. Pełkinie pow. Jarosław i nazywała się z panny Żelazna, wobec tego należy:

- a/ Udać się do wsi Pełkinie, gdzie przeprowadzić wywiad na wyżej wymienioną i jej rodzinę, oraz ustalić gdzie obecnie przebywa.

3. W razie nie powodzenia w realizacji przedsięwzięć zawartych w punkcie 1-szym i 2-gim należy wyjechać do miejscowości Nowy-Stary Sącz, gdzie ustalić szczegółowe dane odnośnie kierownika tartaku jako zbrodniarza z okresu okupacji i członków pozostałej załogi w śród której miał przebywać i pracować Iglicki.

a/ W celu bliższego rozeznania posiadanej w tej sprawie informacji planuję przeprowadzić rozmowę z Ob. Czerwonka Stanisławem zam. Grodzisk Dolne Nr. 201 k/kościół, który w latach ubiegłych miał meldować do władz i bardzo dobrze ma znać Iglickiego i Linkharta - kierownika tartaku i jego dzieje zbrodni.

4. Na terenie Grodziska Dolnego zam. Ob. Urban Stanisław, który według danych ^{kilka} lat temu wstecz odwiedzał Kowalskiego w Jarosławiu i ma znać jego miejsce zamieszkania i pod jakim nazwiskiem Kowalski aktualnie występuje. W związku z tym planuję:

a/ Zebrać ⁶szczegółowe dane o wyżej wymienionym, a następnie przeprowadzić z nim rozmowę operacyjną w celu ustalenia bliższych danych o Kowalskim i jego miejscu zamieszkania.

5. W związku z tym, że Kowalski w latach poprzednich miał zamieszkiwać na Kruchelu i pracować jako dozorca w młynie czy też w firmie, a obecnie ma zamieszkiwać razem z teściami przy ulicy w kierunku Szowska, wobec tego należy:

a/ Wyjechać do Jarosławia i udać się na Kruchel, gdzie przeprowadzić wywiad w celu ustalenia pracowników zatrudnionych w młynie-firmie jako dozorczy i wyjaśnić kim ci ludzie byli i są, a następnie po zebraniu tych danych ustalić gdzie aktualnie zamieszkują. W tym należy uwzględnić ulicę w kierunku Szowska, a przede wszystkim osoby niedawno tam zamieszkałe razem z teściami.

6. Z danych wynika, że na poczcie w Jarosławiu ma pracować szwagier Kowalskiego - czyli brat jego żony jako doręczyciel, Wobec tego należy

a/ W porozumieniu z Pow. Służbą Bezpieczeństwa w Jarosławiu dokonać rozeznania wszystkich doręczycieli poczty Jarosław w celu wyłonienia szwagra Kowalskiego, a następnie ustalenia jego najbliższej rodziny.

7. Na terenie Grodziska Górnego Nr. 56 zam. Franciszek Pałys, który kilka lat wstecz miał widzieć Kowalskiego na stacji PKP w Łańcucie w związku z tym planuję:

a/ Zebrać bliższe dane o wymienionym, a następnie przeprowadzić z nim rozmowę operacyjną, mając na uwadze wyjaśnienie tej informacji i zebranie bliższych danych o Kowalskim.

- 4 - AA 12

8. Z otrzymanych danych od t.w.ps. "Jak" wynika, że b. d-ca plutonu AK z terenu Grodziska Górnego Ob. Markocki Franciszek obecnie zamieszka na terenach zachodnich pozostawał w ścisłym kontakcie z Iglickim i kowalskim, oraz znał ich rodziny. Wobec tego należy:

a/ Przy pomocy obywateli z Grodziska Górnego, oraz Ob. Urban zam. w Sarzynie Osiedlu zebrać bliższe dane o wymienionym i ustalić aktualne jego miejsce zamieszkania, a następnie przeprowadzić z nim rozmowę operacyjną w celu ustalenia niezbędnych danych o Kowalskim i Iglickim.

9. W razie nie osiągnięcia celu w planowanych wyżej przedsięwzięciach należy przeprowadzić rozmowy operacyjne z b. policjantami takimi jak: Mendykowski Edmund zam. Nakło n/Notecią pow. Wyrzysk woj. Bydgoszcz, Krupa Franciszkiem zam. w Łańcucie, Dąbek Michałem zam. w Machowie pow. Tarnobrzeg. oraz z innymi policjantami w celu ustalenia bliższych danych o Iglickim, Jeske, Kowalskim i ich rodzinach.

10. Na terenie Grodziska Dolnego w okresie okupacji u ob. Majkut Stanisława obok mleczarni zamieszkiwał Ob. Brześniowski, który był karany za udział w likwidacji Żydów przez Sąd Wojewódzki, a który bardzo dobrze znał zbrodniczą o których mowa wyżej. Dlatego też należy

a/. Przeprowadzić wywiad w celu ustalenia bliższych danych o wymienionym, a następnie odszukać jego sprawę w archiwum i ustalić jego aktualne miejsce zamieszkania.

b/. Po wykonaniu powyższych czynności przeprowadzić z nim rozmowę mając na uwadze ustalenie niezbędnych danych o interesujących nas zbrodniach.

11. Ze względu na to, że Ob. Lasek Józef jest współodpowiedzialny za część zbrodni popełnionych przez Iglickiego, Kowalskiego i Jeske zaco nie odpowiadał. Dlatego też w dalszym ciągu należy.

a/. Ustalać świadków, którzy będą mogli zeznać o faktach zbrodni dokonanych przez Laska na osobach narodowości żydowskiej i polskiej.

b/. W celu zorientowania się za jakie konkretne sprawy odpowiadał Lasek- nie otrzymując wyroku należy odszukać w archiwum jego sprawę i przeanalizować, a następnie podjąć dalszą decyzję.

12. Z chwilą wykonania powyższych przedsięwzięć i ustalenia aktualnych miejsc zamieszkania poszukiwanych zbrodniczą zostanie założona i zarejestrowana sprawa o czym zostanie powiadomiony Wydział III-ci i Wydział Sledczy w Rzeszowie.

U_w_a_g_i_-

W toku realizacji niniejszego planu i wyłaniających się z niego

12
14
Zródło; "Wójcik Stanisław"
Przyjął; Chmiel T.
Dnia 23.X.1964r.

Leżajsk, dnia 27.X.1964r.

t a j n e

egz.nr...

DONIESIENIE OBYW.

W piątek 31 lipca 1942 r. zostało ogłoszone zarządzenie o całkowitej ewakuacji Żydów z tutejszej gminy a podobno także z całego powiatu Łańcut. Czas zbiórki oraz punkt tejże został wyznaczony na wtorek 4 sierpnia 1942 r. obok budynku zarządu gminy w Grodzisku Dolnym. Stał się ogromny popłoch i zamieszanie wśród Żydów. Zbierali się w gromady i nocami wynosili swój dobytek do sąsiadów - chłopów na tymczasowe przechowanie... Towary ze sklepów, pościel, odzież itp. lokowali u swoich dobrych znajomych, przeważnie ludzi bogatych / którzy z małymi tylko wyjątkami zdradzili ich kryjówki i przywłaszczyli sobie ich rzeczy czy towary/. 4-go sierpnia o godzinie 6 rano rzeczywiście stawilo się przed zarządem gminy kilkudziesięciu Żydów obojga płci a niektórzy także z dziećmi. Według spisu ludności zgłosiło się około połowy Żydów grodziskich a reszta postanowiła się ukrywać chociaż zarządzenie mówiło wyraźnie, że ukrywającym się groziła natychmiastowa kara śmierci. Zgromadzeni załadowali się na dostarczone przez sołtysa furmanki i odjechali do obozu w Pełkiniach.

Krótko potem bo zaraz w dniu 7 sierpnia "wykryto" rodzinę miejscowego fiakra Woksa liczącą bodajże 8 osób. Ukryli się oni w przysiółku "Krzaki" / na końcu Grodziska Dolnego / w pustej chałupinie, której właściciel Czerwanka Józef szwagier Chrupcały Stanisława wyjechał wraz z żoną dobrowolnie na roboty do Niemiec. 7.8.1942 rodzina ta została wystrzelana przez Niemca z SS nazwiskiem E. Jeske i polskiego policjanta Iglickiego. Zakopano ich tuż obok domu Czerwanki - gdzie leżą dotychczas. Jest rzeczą ogólnie znaną, że wykrycia rodziny Woksa i donosu dokonał St. Chrupcały.

Tego samego dnia t.j. 7.8. około godziny 8 rano "wykryto", w stodole w zbożu Franciszka Czupicha rodzinę Nachmana Grunera razem 4 osoby. Nachmana z synem Janklem wyprowadzono ze stodoły i zastrzelono obok tejże, zaś żonę jego Rojze i 18 letnią córkę Minię załadowano na furmankę wraz z pościelą i tobołkami przewieziono pod zarząd gminy a wieczorem wśród ulewnego deszczu zastrzelono na cmentarzu

żydowskim wraz z kilku innymi przyłapanymi Żydami.

Co do wykrycia rodziny Grunerów różnie mówiono; jedni mówili, że wykrył i zdradził ich Chrupcała, zaś inni że zrobił to właściciel stodoły Fr. Czupich u którego Gruner ulokował towary ze swego mizernego sklepiku..

Czupich miał się podobno wypowiedzieć, że nie mógł czekać aż Niemcy sami wykryją kryjówkę i zastrzelą także i jego .. która wersja prawdziwa nie wiadomo.

Żonę Grunera i córkę odwiózł furmanką pod eskortą Iglickiego gospodarz Ludwik Stopyra, któremu Grunerowa chciała wręczyć zawiniątko z kilkuset dolarów. Stopyra nie przyjął, ruch zauważył Iglicki i dolary zabrał sobie.

Stopybę zmuszono do przywiezienia innych przyłapanych w Grodzisku Górnym Żydów i do obecności przy ich egzekucji na cmentarzu żydowskim i tak się tym przejął, że wpładł w rostrój nerwowy i w parę lat później popełnił samobójstwo przez powieszenie. Nie mógł przeżyć wymówek żony, która mu stale wypominała dlaczego nie wziął dolarów...

W środę 19.08.1942 wykryto rodzinę Abrama Grunera brata zamordowanego Nachmana w niezamieszkałym budynku po Wojciechu Wnęku. Sam Abram Grunek zbiegł do Sieniawy i tam został zastrzelony zaś żona jego i 7 dzieci ukryli się w w/w domu na strychu, gdzie mieli pościel, pierzyny, odzież no i zapewne pieniądze. Grunową ściągnięto ze strychu i z pewnością żeby uratować życie powiedziała, że ma zakopane dolary. Iglicki posłał ją pod eskortą niej. Brześniowskiego /który ewakuowany z za Bugu mieszkał przez okupację w Grodzisku i był tu ogólnie znany/ w celu odkopania pieniędzy. Zanim Grunerowa wróciła, Iglicki wystrzelał wszystkie dzieci. Chrupcała ściągnął je ze strychu na gnojownię a Iglicki strzelał ...sprowadzono furmankę na którą załadowano trupy i wywieziono na żydowski cmentarz. Zastrzelonych ładowali na wóz Franciszek Moszkowicz i Stanisław Pelc. Chrupcała dostał od Iglickiego damski płaszcz czarny, buty z cholewami z Grunera i coś tam jeszcze, a Pelc i Moszkowicz za załadunek po trochu jakichś szmat -pdzieży. Trupy dzieci odwiózł ob. Maj Jan s. Józefa, obecnie zamieszkały w Głogowcu pow. Przeworsk, albo te0 nie żyjący już Stanisław Mazurek. W każdym razie konie były sprzągnięte i bu wymienionych.

./...

Tuż po odjeździe furmanki nadszedł Brześniowski z Grunerową, a czy odkopali pieniądze nikt nie wie. Grunerowej powiedział Iglicki, że dzieci zostały odwiezione i żywe do gminy i tam ją też poprowadzili obaj z Brześniowskim. Oczywiście została zastrzelona na cmentarzu żydowskim. Kilka lat temu Brześniowski został aresztowany i o ile wiem miał rozprawę w Sądzie Wojew. w Rzeszowie, podał kilku świadków z Grodziska do których jego żona chodziłaⁱ z płaczem prosiła, żeby nie obciążali jej męża i podobno wyszedł wolno. Nie ~~znam~~ ~~tem~~ tej sprawy bliżej, ani też gdzie obecnie przebywa.

W następną środę t.j. 26.08. złapano w łąkach na końcu wsi /t.zw. "pasternik"/ dwóch starych Żydów ;jednego z nich nazywano ogólnie "mąż Sprynzy", mieszkał w Grodzisku miasteczku i był taki 100 % nędarz, zaś drugi nazwiskiem Tannebaum ,mieszkał przy końcu wsi w Dolnym, miał sklepik i podobno wiele gotówki. Wiezli ich z łąk furmanką i zastrzelono na cmentarzu. Tannebaum wydał wszystkich chłopów u których ulokował swoje ruchomości i resztki towarów a byli to nieżyjący już ;Baj Antoni, Baj Michał, Baj Jan, Baj Ludwik i żyjący dotąd Pajak Jan i kilku innych. Wszyscy zamożni ludzie a za kawałek chleba brali zapłatę w towarach i żydowskiej odzieży. Mieli sporo kłopotu i rzeczy Tennebauma odnosili na posterunek /ale czy wszystkie/ ale uszło im na sucho tylko dobrze wytrzepało kieszenie. Jedna z córek Tannebauma ukryła się w szopie A.Baja i tam z głodu i nędzy gniła za życia, w stanie okropnym odwieziono ją na cmentarz, ale zmarła w drodze. Druga dorosła już córka zdołała się przechować a gdy ją wykorzystali całkowicie grodziscy bogacze przyszła do naszego domu głodna ,ale ubrana dostatnio w wiejską odzież i w ogóle nie podobna była do Żydówki. Sporządziliśmy jej kenkartę na imię Marii Rydzik /pieczęć na fotografii była z niemieckiej 1-no markówki/ i przeżyła okupację. Obecnie nie wiem gdzie przebywa /Na każdy wypadek kobiety nasze nauczyły ją pacierza, dały różaniec i starą książeczkę do nabożeństwa, Tennebauma z jego towarzyszem także miał wytropić Chrupcała - tak ogólnie mówiono i on się nie zapierał.

W dniu 29.8 na strychu budynku zarządu gminy ~~została~~ odnaleziono starą Żydówkę z dwojgiem wnuków i zastrzelono na cmentarzu.

.../...

W dniu 5.IX.1942 zbudził mnie w nocy około godz.11-tej Żyd Icek Sprung i prosił o napisanie mu testamentu... Trochę ze strachem ale poszedłem do jego domu, który stał pusty i tam przy zasłoniętych oknach zastałem matkę Icka i dwóch gospodarzy świadków, a to ; Jana Grabowca i Antoniego Rydzika /obaj żyją/. Testament robiła właściwie jego matka mająca w Laszczynach dom i około 2 morgi pola. Oboje bali się ogromnie Chrupcały którego zwali ~~naxwixkie~~ przezwiskiem "barszczyk" /dotąd tak go nazywają/. Testament ten nie na wiele się przydał, gdyż Sprungowa zmarła z głodu i zimna w nocy 2 grudnia obok murowanej kapliczki Antoniego Wnuka. Tam zauważył ją pierwszy poborca PZU i zdjął jej z nóg nowe trzewiki i mówił u sołtysa, że będzie na litr wódki"...Syn jej Icek /Izaak/ przeżył do 12.II.1943 i został znowu wykryty i przyłapany przy końcu wsi /Dolne/ w domu u Antoniego Niemca i tam zastrzelony wraz z kolegami Nanklem Stemplem z Laszczyn i Stemplem /imienia nie znam/ z miasteczka handlarzem drzewnym. Na kilka dni przed ich śmiercią A.Niemiec widział krążącego się w pobliżu Barszczyka - Chrupcałę i upominał Żydów żeby upuścili na jakiś czas dom, nieposłuchali i zginęli. A. Niemiec został ciężko pobity przez policję polską która dokonała morderstwa. Jeden z policjantów nazywał się Kowalski a drugi Matławski. Parę lat temu został w zagadkowy sposób zabity A.Niemiec nocą w pobliżu swego domu, sprawca morderstwa nie został wykryty, a może to miało jakiś związek z Kowalskim, Matławskim i Chrupcałą...

Długa to jeszcze historia o tej martylorogii Żydów i nie Żydów ale nie ma pod ręką zapisków, których w ogóle w domu nie trzymam z powodów o których może kiedyś później... tyle narazie wspomnę że po wyzwoleniu wszystkie miejscowe menty i szubrawcy zgłaszali się gromadnie do ówczesnej PPR i pod różnymi pozorami starali się je odemnie wydostać. Spowodowali nawet rewizję przez MO z Łańcuta, która nie dała żadnego rezultatu. Dziś niektórzy zajmują stanowiska państwowe, noszą odznaczenia i złote medale i mają daleko sięgające ręce- więc swoje zapiski z tamtych czasów spaliłem...

Rydzik - reemigrant z NRF obecnie robotnik kolejowy zamieszkały w Grodzisku Dolnym pod Chałupkami nr.d.siedemset któryś, utrzymuje stały kontakt listowy ze swym dawnym "baorem". Otrzymał stamtąd części ubrania, obuwia, bielizny, trąbkę /kornet/

ku innych wyjechał na akcję w okolice Kańczugi. Powiózł ich furmanką Stanisław Wróbel z Grodziska Górnego/zmarł w 1962/ i tam we wsiach Pantalowice, Chłopice i Łopuszka wystrzelali około czy ponad 40 osób. Toż widocznie przebrało miarę i postanowiono zapolować na Iglickiego, który był niezwykle ostrożny. W nocy z 15/16 marca 1943 r. kilkunastu uzbrojonych ludzi otoczyło dom Fr. Holasy i Józefa Różyckiego / za mostem naprzeciw "Arendy" St. Majkuta w Dolnym/, zabrali syna Holasy i J. Różyckiego i kazali się prowadzić na Posterunek, który mieścił się w drewnianym budynku gdzie jest obecnie gospoda. Pod posterunkiem wywiązała się strzelanina w czasie której zginął policjant Matłowski a jeden z napastników został ranny, a reszta przyniosła kilka wiązek słomy i w drzwiach wejściowych zapaliła. Straż pożarna zaalarmowana przez wartę nocną ugasiła pożar. Z napastnikami uszedł komendant posterunku nazwiskiem Babiarz i policjant Różak a Iglicki nie był na posterunku obecny gdyż był na "patrolu".

Zrobił się we wsi popłoch, uderzono w dzwony kościelne, partyzanci się spieszenie wycofali a rannego kolegę zaprowadzili z powrotem do Fr. Holasy i tam go zostawili z tym, że "jutro go zabiorą"... w godzinę lub nieco więcej Iglicki z kolegą Kowalskim i kilku gestapowcami oraz wartą cywilną nocną przyszedł do Holasy i zastrzelił rannego... Miał to być jeniec rosyjski zbiegły z obozu w Wólce Pełkińskiej. Pogrzeb Matłowskiego był 20.III.1943r.

W dniu 10.IV.1943 "Rejonowy Komendant Och. Straży Pożarnej" z Gniwczyny Trynieckiej Józef Lasek, przywiózł do Grodziska 4 Żydówki i 2 Żydów, których Iglicki i gestapowiec E. Jeske zastrzelili na żydowskim cmentarzu.

W dniu 11.IV, przyłapano w Grodzisku Górnym czy też Wólce Grodziskiej żydowską rodzinę Weingartenów i przy nich młodego Żyda z małym braciszkiem, razem 7 osób, których także Iglicki i Jeske wystrzelali na cmentarzu a następnego dnia /12.IV./ przywieziono resztę rodziny Weingartenów i wykończono.

W piątek 28 maja 1943 r. Iglicki tym razem przebrany w mundur niemiecki, w towarzystwie w towarzystwie Jeskego i kilku innych gestapowców wyjechał do Leżajska gdzie wziął udział w wymorgowaniu około 40 osób.

Zródło; t.w.ps. "Jak"
Przyjął ofic. oper. T. Chmiel
dnia 2.IV.1965 r.

Leżajsk, dnia 5.04.1965 r.

28
t a j n e

egz.nr...

Per. z brodnicy

DONIESIENIE AGENT.
=====

W wyniku przeprowadzonego wywiadu ustaliłem, że na terenie Grodziska zginęło około 180 Żydów. Rejestr zabitych prowadziła Gminna Rada, a szczególności Czesława Markocka /akty zgonu/. Żydów odprowadzano na cmentarz żydowski i tam strzelali ich bezpośrednio z postoletów Niemcy, a szczególności niejaki Jeske, który mieszkał u Jana Wnęka /zwanego Jedynak/ w Grodzisku Górnym. Spośród polskich policjantów brali udział w strzelaniu Kowalski i Iglicki. Ludwik Pelc droźnik w Grodzisku Dolnym opowiadał mi, że szczególnie Kowalski był sadystą i z dobrej woli rozstrzeliwał Żydów. Akta /nazwiska/ rozstrzelonych winny znajdować się w USC Grodzisko Dolne. Ustaliłem, że do grzebania zwłok często był używany Jan Chmura zwany "Chryst" zam. w Grodzisku Dolnym przy ul. Żołyńskiej. Część Żydów z Grodziska była wywożona do obozu zagłady w Pełkiniach. W Grodzisku Dolnym /pobok nowego sklepu GS/ mieszkał Stanisław Dec. U niego przychowywali się Żydzi. Przyszła policja Żydzi zdołali uciec, a Dec też chciał uciekać i w tym czasie policjant Kowalski zastrzelił go. Wdowa po nim żyje do dziś. Obecnie nazywa się Majkut /jej drugi mąż został zabity od pioruna/.

Wójt gminy przez cały czas był Stanisław Baj i on ma bardzo dużo wiadomości, gdyż Żydów z posterunku wyprowadzano pod oknami jego kancelarii. St. Baj mieszka w Poznańskim, a dokładny adres poda jego zięć Stanisław Gałusza - kierownik kina.

Policjanci Kowalski i Iglicki pochodzili z Jarosławia lub okolicy Jarosławia. Imion ich nie zdołałem ustalić.

Odnośnie przeszłości AK ustaliłem, że d-cami plutonów w Grodzisku Górnym był Stanisław Kulpa i Franciszek Markocki, Markocki żyje obecnie na zachodzie we wsi Chwarzyce /Skwarzyce/ koło Głogowa woj. Wrocław.

Stanisław Kulpa był po wyzwoleniu milicjantem /z-cą komendanta Post. MO/ i osobiście prowadzi śledztwo w sprawie zastrzelonej rodziny żydowskiej / w domu tym mieszka obecnie Mieczysław Piasecki/.

Matkę i dzieci zastrzelono wówczas i na miejscu znalazł Kulpa łuski z automatu. Po roku od tego mordu MO aresztowała Kulpę i w czasie

.../...

Zródło; t.w.ps. " Jak "
Przyjął; ppor. T. Chmiel
dnia 4.05.1965 r.

Leżajsk, dnia 5.05.1965r.

t a j n e

DONIESIENIE AGENTURALNE

Sprawa zbrodni hitlerowskich;

Jak podawałem na terenie Grodziska Niemcy zastrzelili około 180 osób narodowości żydowskiej. Szczegółowe rejestry z okresu okupacji nie zachowały się, gdyż akta dawnej gminy zostały zniszczone. Strzelania Żydów dokonywali Niemcy, a prócz nich 2-ech granatowych policjantów: Kowalki i Iglicki. Kilka lat temu Kowalskiego widział na stacji w Łańcuckie Franciszek Pałys zam. w Grodzisku Górnym 56. Józef Danak zrm. w Grodzisku Dolnym 348 widział wraz ze swym szwagrem byłym policjantem Niedzielskim zam. w Dębnie /Poręby/ jak Iglicki i Kowalski prowadzili Żydówkę z Gniewczyny na kirkut w Grodzisku D. Obaj świadkowie skryli się za płotem i słyszeli jak Żydówka prosiła policjantów o darowanie jej życia i za to obiecała dać wszystkie kosztowności, które miała ukryte w Gniewczynie. Kowalski o coś ją pytał /prawdopodobnie o miejsce schowku oszczędności/, coś zapisywał w notesie, a następnie wraz z Iglickim przeprowadzili ją na Kirkut i Kowalski ją osobiście zastrzelił.

Świadcami, którzy widzieli strzelanie Żydów na kirkucie są najbliżsi sąsiedzi kirkutu;

1. Chmura Jan, Grodzisko D./przy ul. Żołyńskiej/ i tego Niemcy i policja zatrudniali przymusowo do grzebania zastrzelonych,
 2. Katarzyna i Piotr Bielecki zam. w Grodzisku Dolnym 346
 3. Piasecka Maria, zam. w Grodzisku Dolnym 345
 4. Matka Józefa Wikiery - kowala zam. w Grodzisku Dolnym 339
 5. Gardian Andrzej i jego żona, zam. w Grodzisku Dolnym 349.
- Świadców było napewno więcej, lecz podaję tych z których okien widać Kirkut i mordy wspomniane nie mogły ujść ich uwadze.-

" JAK "

Z a d a n i e ;

T.w.ps. "Jak" otrzymał w kierunku :

- W dalszym ciągu ustalać bezpośrednich świadków dokonywanych morderstw na ludności żydowskiej przez Iglickiego i Kowalskiego oraz Niemców.

..L..

odpis
S P I S L U D N O S C I

z roku 1943/1944

- 34 23 46
1.. Ilaim WANGARTEN	35. Dawit BROT
2. Raiza WANGARTEN	36. Debara BROT
3. Estera WANGARTEN	37. Edzio BROT
4. Libka WANGARTEN	38. Berek KNAITEL
5. Berek WANGARTEN	39. Laja KNAITEL
6. Surka WANGARTEN	40. Szymek KNAITEL
7. MARKOS WANGARTEN	41. AREK KNAITEL
8. Salek Adler	42. HERSZEK KWERBOUM
9. Eluś Adler	43. Laja KWERBOUM
10. Taiwel KIRSTENBAUM	44. Szymek KWERBOUM
11. Sifra KIRSTENBAUM	45. Hajka KWERBOUM
12. Ilerszek KIRSTENBAUM	46. Arek KWERBOUM
13. Debora KIRSTENBAUM	47. Mala KWERBOUM
14. Cila KIRSTENBAUM	48. Abram KWERBOUM
15. Nela SZWARC	49. Lewek KWERBOUM
16. Janek SZWARC	50. Józef NUSBAUM
17. Brandla FINGEHUT/Tingehut/	51. Kitka NUSBAUM
18. Majer Goldman	52. Józef TENEBEBAUM
19. Laja KWERBOUM	53. Sura TENEBEBAUM
20. Mołek KWERBOUM	54. Eścia TENEBEBAUM
21. Abram GOTLIB	55. Sabina TENEBEBAUM
22. Etki GOTLIB	56. Aron WANGARTEN
23. Mozes GOTLIB	57. Samuel TINKIELSZTAIN
24. Sara GOTLIB	58. Lota TINKIELSZTAIN
25. Szymek GOTLIB	59. Izak NUSBOUM
26. Józef GOTLIB	60. Eztera NUSBOUM
27. Psiacka Stenpel	61. NUSEN ROTKOP
28. Ryfka STENPEL	62. Sprinca ROTKOP
29. Sucia STENPEL	63. Tobka ROTKOP
30. Ilaskiej GOTLIB	64. Mindla ROTKOP
31. Krancia GOTLIB	65. Hersz KRIKSMAN
32. Kalman GOTLIB	66. Ruzia KRIKSMAN
33. Simem GOTLIB	67. Sura KRIKSMAN
34. Hajka GOTLIB	68. Edziu KRIKSMAN

.../...

- 2 -

35

28

47

69. Morie KRIKSMAN	109. Simon LAICHTER
70. Rita KRIKSMAN	110. Hersz LAICHTER
71. Markóz RIESTEN	111. Lota LAICHTER
72. Cila RIESTEN	112. Edzia LAICHTER
73. Mailech RIESTEN	113. Raiza WOLKIENHAIM
74. Sija RIESTEN	114. Haim WOLKIENHAIM
75. Markóz STENPEL	115. Gitla WOLKIENHAIM
76. Haja STENPEL	116. Estera WOLKIENHAIM
77. Sija STENPEL	117. Sema WOLKIENHAIM
78. HAIM STENPEL	118. Terla BERGER
79. Szulim KIESTENBOUM	119. Haja AIZIDLE
80. Józef KIESTENBOUM	120. Estera AIZIDLE
81. Zeftla KIESTENBOUM	121. Klara GLAT
82. Berek KIESTENBOUM	122. Majer BARGIER
83. Haim KIESTENBOUM	123. Slama BERGER
84. Rachela ZAIGER	124. Maria Berger
85. Berek BELER	125. Markoz SZWARC
86. Mania BELER	126. Baila SZWARC
87. Matys BELER	127. Abracham GRINER
88. Debora BELER	128. Laika GRINER
89. Lura BELER	129. Minda GRINER
90. Aron BELER	130. Jakub GRINER
91. Berek TELDMONS /FELDMONS/	131. Ela GRINER
92. Sura TELDMONS	132. Cila Griner
93. Motek TELDMONS	133. Fraido GRINER
94. Mendel TENDMONS	134. Huma GRINER
95. Izak Hakiel	135. Bunia GRINER
96. Sara HAKIEL	136. Sara ZATLER
97. Izak SZWARC	137. Dora ZATLER
98. Estera Szwarc	138. Mendel ZATLER
99. Giza SZWARC	139. Mozes ZATLER
100. Alter RIBENZAFT	140. Ela Zatler
101. Mala RIBENZAFT	141. Markóz ZATLER
102. Mozes RIBENZAFT	142. Taiga ZATLER
103. Tesla RIBENZAFT	143. Aron ZATLER
104. Cipra RIBENZAFT	144. Ela ZATLER
105. Nuchem LAICHTER	145. Dora ZATLER
106. Nisla LAICHTER	146. Gitla HAIMAN
107. Józef LAICHTER	147. Ruzia HAIMAN
108. Leon LAICHTER	148. Mozes HIRSZCHOIN

- 3 -

36 48 85

149. Fraida HIRSZCHOIN
150. Elusia HIRSZCHORIN
151. Abram HIRSZCHORIN
152. Emolja DINDAS
153. Bainys SZUMBAUM
154. Estera SZUMBAUM
155. Abram SZUMBAUM
156. Józef SZUMBAUM
157. Lemel TENEBOUM
158. Mala TENEBOUM
159. Izrael ADLER
160. Baila ADLER
161. Leon KIESTEN
162. Nucham KIESTEN
163. Mozes KIESTEN
164. Jabet KIESTEN
165. Tesla KIESTEN
166. Estera Kiesten
167. Izak NUSBOUM
168. Sara NUSBOUM
169. Leon NUSBOUM
170. Piskoz KIESTEN
171. Haja KIESTEN
172. Mina KIESTEN
172. Smil Wûnder
173. Sara WÛNDER
174. Dawit Wûnder
175. Aron Wûnder
176. Sara Wûnder
177. Leon TANENBOUM
178. Marem TANENBOUM
179. Slaima TANENBOUM
180. Estera TANENBOUM
181. Sara TANENBOUM
182. Zatkan REPON
183. Aba WAKS
184. Baila WAKS
185. Sabina WAKS

186. Elus WAKS
187. Estera WAKS
188. Bronia WAKS
189. MAJER WAKS
190. Blimy WAKS
191. Golda WAKS
192. Swol WAKS
193. Henia WAKS
194. Majer STOK
195. Taiga STOK
196. Szomon GOTLIB
197. Haika GOTLIB
198. Lusja GOTLIB
199. Haskiel GOTLIB
200. Tonka GOTLIB
201. Mozes SWARC
206. Ruzia Szwarc
207. Mala CIMERMAN
208. Jakub CIMERMAN
209. Markóz CIMERMAN
210. Izak SZPRUNK
211. Fela SZPRUNK
212. Irka SZPRUNK
213. Edzia Szprunk
214. Mailech BLIER
215. Fairel FAUST
216. Haim FAUST
217. Amdla BLIER
218. Józef BLIER
219. Sabina BLIER
220. Józef ROTKOP
221. Ryfka ROTKOP
222. Ruzia ROTKOP
223. Enia ROTKOP
224. Hania ROTKOP
225. Estera WAIN
226. Berek WAIN
227. Józef Wain

.../...

- 4 -

37

49
26

- 228. Cila WAIN
- 229. Nachman GRINER
- 230. Raiza GRINER
- 231. Mina GRINER
- 232. Jakub GRINER
- 233. Aron TANENBOUM
- 234. Perla TANENBOUM
- 235. Mala BLIBER
- 236. Malunia BLIBER
- 237. Dawit CHRAPLIWY
- 238. Sola CHRAPLIWY
- 239. Noech CHRAPLIWY
- 240. Ela CHRAPLIWY
- 241. Markóz CHRAPLIWY
- 242. Ila CHRAPLIWA
- 243. Klara ZATLER
- 244. Toba GOTLIB
- 245. Sapa BANK
- 246. Slama SZPRUNK
- 247. Itka SZPRUNK
- 248. Berek SZPRUNK
- 249. Szymek KNAITEL
- 250. Faiga SZPRUNK
- 251. Sulim SZPRUNG

U w a g i :

Wyżej wymienieni zostali rozstrzelani w latach jak wyżej przez gestapowca Joske pełniącego służbę na posterunku policji w Grodzisku i policjantów takich jak Iglicki i Kowalski. W wykrywaniu rodzin żydowskich i doprowadzaniu ich na miejsce śmierci brali udział; B Mach Antek "na zaborcze", Chrupcała Stach /z końca/, Grzywna Jan, Kubaz Ignac, Brześniowski, Kuc Franek, Wnek "Jedynak", Pelc Ludwik, Kotliński Franciszek.

Bezpośrednimi świadkami dokonywanych morderstw przez wymienionych m.in. jest obyw. Chmura Jan zamieszkały aktualnie Grodzisko Dolne koło ob. Misia przy drodze prowadzącej z Grodziska-Miasta na Podlesie.

Opracował;

/ ppor. T. CHMIEL /

Leżajsk, dnia 26.11.1966r.

O Ś W I A D C Z E N I E

=====

Ja niżej podpisany oświadczam w sprawie Lasek Józefa zamieszkałego w Gniewczynie Łańcuckiej pow.Przeworsk.

1. Lasek Józef za czasów okupacji hitlerowskiej był komendantem straży pożarnej na terenie Gniewczyny Łańcuckiej pow.Przeworsk i jako gorliwy sługa Hitlera działał na szkodę obyw. polskich na terenie powiatu przeworskiego, a to we wioskach takich jak Gorzyce, Ujezna, Tryńcza, Gniewczyna. We wsi Ujezna pow.Przeworsk u ob.Motyki przechowywało się dwie Polki pochodzenia żydowskiego. Ob.Lasek dowiedziawszy się o ukrywaniu się Żydówek u ob.Motyki wtargnął do jego domu z pistoletem w ręce i tak pobił strasznie w/w, w trakcie bicia połamał 6 żeber ob.Motyce, na skutek strasznego bólu ob.Motyka wskazał miejsce ukrycia 2-ch dziewczynek w wieku 18 i 19 lat. Po pobiciu ich żądał dolary, tego nie wiem czy otrzymał. Wyprowadził obie dziewczyny do lasu Dębrzyń w powiecie przeworskim gdzie obie rozstrzelał. Ob.Lasek Józef wracając po dokonany morderstwie starą drogą koło ob.Misito Władysława pokazywał dwie kienkarty tychże pomordowanych przez siebie osób i wyrzekł takie oto słowa "wykończyłem dziś te dwie żydowice", Lasek był pijany, kienkarty osób pomordowanych widzieli Misita Władysław oraz żona Julia i syn Tadeusz z Gniewczyny Łańcuckiej.
2. Na terenie gromady Gorzyce pow.Przeworsk /przysiółek Żurawiec/ Lasek Józef wszedł do domu ob.Sikora Józefa wysiedlony z Pomorza i z bronią w ręku zatrzymał młode małżeństwo, przemówił do nich w ten sposób " jeśli oddacie pieniądze to was puszcze, a jeśli nie to widzicie co mam w ręce", a w ręce trzymał pistolet. Po otrzymaniu pewnej sumy pieniędzy - a ile to nie jest mi wiadome uderzył pistoletem w twarz mężczyznę, który upadł na podłogę, wtenczas Lasek kopął leżącego i deptał go butami żądając dolary, kiedy już osoba nie dawała znaków życia przystąpił do kobiety i mówił do niej jeśli mi nie oddasz dolarów to cię zamorduję i chwycił kobietę za gardło i dusił, gdy kobieta zemdląca rzucił ją na podłogę i w straszny sposób kopął. Gdy leżący mężczyzna zaczął się podnosić z podłogi wyprowadził go na pole i zastrzelił i wrócił po następną ofiarę kobietę, która całowała go po butach i prosiła ,aby ją

puścił, to on mówił do niej zaraz cię puszcze i obie osoby postrzelał, do pogrzebania w/w osób przywołał starszego człowieka, którego wykopał dół i pochował nagie ciała, bo Lasek kazał mu pościagać z nich odzież. Po dokonanych morderstwach Lasek zakupił beczkę piwa i urządził potańcówkę w domu Sikory. O całym zajściu opowiadał Sikora Józef, który obecnie przebywa na Pomorzu.

3. Gniewczyna Łańcucka - rodzina Symków przechowywała się u ob. Wojciecha Drysia w Gniewczynie Łańc. Lasek Józef dowiedziawszy się o przebywaniu Żydów u Drysia zaszedł do nich i mówi Symkowi - wiesz Symko czym ja teraz jestem, a Symko mówi do Laska temi słowami no Józefie przecież my sąsiady to chyba nas nie wydacie i wywołał starego Symkę na podwórze, tam mu nagadał, że on ich z całą rodziną przechowa i żeby nocą do niego przyszedli do stodoły i wszystko co mają niech wezmą za sobą no i Symko uwierzył Laskowi i przyszedł z całą rodziną do Laska, jeszcze wieczór mówił do Drysia Wojciecha - no Wojciechu my już mamy bezpieczne miejsce, Dryś się pyta to u kogo i Symko mówi no u Laska no jak was będzie przechowywał to idźcie. I wieczór ojciec, trzech synów i matka poszli do Laska, ulokował ich na strychu w swoim domu i przebywali 1 noc i dzień. Lasek dowiedział się, gdzie mają resztę swoich rzeczy u których sąsiadów - wszystko się mu przyznali, gdzie, co i u kogo mają. Długo Lasek się z całą rodziną nie bawił, następnej nocy dobrał swoich kompanów, którzy wtargnęli spici razem z nim na strych i pościągali biedne ofiary i powiązali im ręce i zaprowadzili do domu pożydowskiego zwanym lejbowka. Tej samej nocy schwytali rodzinę Lejbów, a to Lejba, żona jego Szagla i 1 dziecko, też przyprowadzili do tego domu, ten dom to był własnością tego Lejby. Tam się zaczęło katowanie doprowadzonych ofiar, tak ich strasznie bito, że sąsiedzi płakali nad ich losem, katowanie odbywało się w sposób straszny, wsadzali kij między nogi, do kija przywiązane były ręce, także że ofiara nie mogła się poruszyć, a do ust lali wodę i bili, po 5 litrów wody lali i pytali gdzie mają pieniądze i swoje rzeczy osobiste. Około godziny 10-tej przyszedł policjant granatowy niejaki Orzechowski, którego słyszał ten płacz i te jęki pobitych i odezwał się temi słowy do Laska - wypuść to w cholere niech to idzie. Lasek oświadczył oni tu przyjdą, a koło godziny 13-tej Jan Konieczny przywiózł na wozie dwóch ludzi

44 36 62

z karabinami i zaczęło się rozstrzeliwanie.

Strzelał jeden osobnik w mundurze zielonym z karabinem, każdej osobie kazał się kłaść i strzelał w tył głowy, a Lasek stał w progu i przyglądał się w pełni zadowolony.

W Gniewczynie ukrywał się niejaki Wasyl Władysław, był ścigany przez policję granatową za drzewo z lasu. W jeden wieczór przyszedł do własnego domu bo czuł się chory, a było ich czterech w domu i położył się do łóżka, a było w tym czasie w Gniewczynie gestapo no i Lasek z nimi. Lasek zaprowadził gestapowca do ob.Wasyła i powiedział oto ten bandyta. Mógł nie powiedzieć bo gestapowiec nie znał ob.Wasyła Władysława i przeciwnie było braci czterech, mógł powiedzieć że nie ma, ale Lasek chciał się pochwalić, że on rzetelnie prscuje dla Hitlera. Po wyprowadzeniu Wasyla z domu na plebanię do księdza Misia bo taki był wówczas na parafii, tam Wasyla pilnował Lasek, a gestapo jadło obiad u byłego księdza, po obiedzie wsiedli na sanie i jechali w stronę Grodziska, przeprawiając się przez rzekę Wisłok kazali zejść z sani i iść naprzód, wtenczas jeden z gestapowców zastrzelił ob.Wasyła Władysława.

Lasek wraz z policjantem granatowym we wsi Gniewczyna Łańcucka przyszedli do Skitała Jana w Gniewczynie Łańc. i weszli na strych czekając na uciekającego Niemca Jana, który ukrywał się przed gestapo. Niemiec Jan wracając do domu nie spożywając się nic złego od strony sąsiada Skitał Jana, a tu naraz kula z jego strychu przeszła pierś ofiary, a też dzięki pomyslanemu planie przez ob.Lasek Józefa.

We wsi Gniewczyna Łańc. pod Chodaczowem koło ob. Wasielecki Franciszek wyszedł Żyda Nuchym Pachcida, gdzie goniąc go do ostatniej chwili, ten już zupełnie osłabł i w tenczas pobił go do nieprzytomności, też zastrzelony przez Laska Józefa.

Lasek Józef miał prowadzoną sprawę sądową, ale świadkowi wszyscy zeznawali fałszywie. Lasek wyprzedził pole, łaki na swoją obronę.

.../.

Jednak nie otrzymał kary takiej jak powinien otrzymać zbridniarz, który sam mordował ludność bezbronną i wydawał w ręce oprawców Hitlera. Podczas okupacji nazwisko Lasek było postrachem niejednego mieszkańca wsi Gniewczyna i okolicznych wiosek, wystarczyło tylko okno dobrze nie zasłonić to już Lasek wkraczał i lał lub rozbijał okno.-

Misita Tadeusz
Gniewczyna Kańcucka 296

Oswiadczenie

48

Leczajsk 26 XI 1966
64

Ja niżej podpisany oświadczam w sprawie Łasch Józefa zamieszkałego w Gminie Łonów - Pow. Dębowski.

1) Łasch Józef za czasów okupacji hitlerowskiej był komendantem Strazy Górcznej na terenie Gminy Łonów Pow. Dębowski, i jako główny sługus Hitlera okrutnie na szkodę obywateli na terenie Pow. Dębowskiego a to we miejscach takich jak Gorzyce. Mierna. Twynera. Gminie Łonów, a to we wsi Mierna pow. Dębowski w ob. Motyki przechowywał się dwór polski pochodzenia żydowskiego. Łasch Józef obwiniając się o ukrywanie się żydów w ob. Motyki w towarzystwie jego domu spistołem w ręce, i tak strasząc pobitym w trakcie życia potępiał 6 żebor ob. Motyce na skutek strasznego bólu ob. Motyka wskazał miejsce ukrycia 2-ech dziewczynek w wieku 18 i 19 lat po pobiciu ich zgwałcił i zabójstwo tego morderstwa wykonał. Wyprawa ob. Motyka do lasu Dębowa w Pow. Dębowski gdzie ob. Motyka. Łasch Józef wnieśli po dokonanych morderstwach, starg ob. Motyka ob. Misił Władysław pokazywał dwór Kintorty tychże pomordowanych przez siebie osób, i wyjechał takie ob. Motyka wykonany ob. Motyka dwór żydowski Łasch był pijany, Kintorty ob. Motyka pomordowanych wicherli Misił Władysław oraz żona Julia i syn Tadeusz z Gminy Łonów.

2) Na terenie gminy Gorzyce Pow. Dębowski (prysięka zaważenie) Łasch Józef w srod. ob. Motyka ob. Motyka wysiedlony z domu i z bronią w rękach zatrzymał młode małżeństwo, przymusił do nich w ten sposób jeśli ocalacie przynajmniej to was przymusił a jeśli nie to wicherli co mam w ręce a w ręce trzymał pistolet, po otrzymaniu pewnej sumy pieniędzy a i tak to nie jest

W okresie okupacji nie należał do żadnej org. i nie mieszał się do żadnej działalności społeczno-politycznej. Obecnie również nie należy do żadnej org. Na terenie Grodziska Dolnego jest przodownikiem plantatorów tytoniu. Na podstawie danych stwierdza się, że wymieniony jest mało mówny i jeżeli ktoś nie przypadnie mu do gustu nie będzie wogóle rozmawiał. Nie lubi opowiadać o sprawach noszących charakter przestępczy i jest bardzo tajemniczy. Wymieniony posiada troje dzieci w tym dwie córki i jednego syna. Syn aktualnie przebywa w wojsku w WOP-e jako podoficer zawodowy. Córka jedna przebywa na zachodzie, a druga jest ekspedjentką w sklepie GS Gródzisko. Zona wymienionego jest obecnie na ręce i przebywa bez przerwy w domu. On oprócz pracy w gospodarstwie zajmuje się dodatkowo pracą we własnym warsztacie stolarskim.

Na terenie Grodziska Dolnego pod Nr 320 zam. Ob. Brud Barbara ~~zd.~~ Szklanna c. Jana i Marii Szklanna ur. 18.IX.1926.r. w Grodzisku dolnym. Wymieniona w okresie okupacji często była widziana w śród Niemców i policjantów granatowych i według nie sprawdzonych danych utrzymywała z nimi stosunki intymne. Obecnie zajmuje się handlem kawy, kakao, ciuchami, wódką, itp. W tych też celach często wyjeżdża do różnych miejscowości poza pow. Leżajski.

Wymieniona jest zamężna za Ob. B. Jana s. Jana i Anieli Miś ur. 16.X.1923.r. w Wólce Grodziskiej. Wymieniony od chwili zawarcia związku małżeńskiego utrzymywał intymne stosunki z teściową i żoną, dlatego też często powodował awantury w domu, a w śród społeczeństwa jest uważany za człowieka bez żadnej wartości.

Na swoim utrzymaniu posiadają oni pięcioro dzieci a to:

B. Janina ur. 27.X.1947.r. Gr.D. , B. Józef ur. 24.IV.1953.r. Gr.D. , B. Maria ur. 24.XII.1959.r. Gr.D. i B. Halina ur. 26.XI.1949.r. Gr.D.

Na terenie Grodziska Dolnego pod Nr. 531 zam. Ob. Urban Stanisław s. Jana i Pauliny Kogut ur. 15.08.1911.r. w Grodzisku Dolnym. Wymieniony w okresie okupacji był na usługach policji granatowej i aktywnie zajmował się wykrywaniem ubójów świń, bydła i innych spraw za co policja mu płaciła pieniędzmi i w naturze, a to: dawali mu różne ciuchy pochodzenia żydowskiego, pare kilo mięsa ze świni czy też z krowy/Zależy co złapał i przekazał policji/.

Poza tym wymieniony pozostawał w ścisłym kontakcie z policjantem Kowalski z którym razem wszędzie chodził, razem pili, razem na baby chodzili i t. d. byli serdecznymi kolegami i przyjaciółmi. Obecnie jest uznawany jako alkoholik, lecz zwolnić go nie mogą, gdyż obawiają się interwencji jego zięcia który jest w Milicji. Dlatego ~~on~~ trzymają w pracy na stanowisku straża szkolnego w Grodzisku Dolnym.

102
Rzeszów, dnia 6 stycznia 1976 r.

NOTATKA URZĘDOWA
=====

dot. morderstw osób narodowości żydowskiej w okolicach byłej gminy Grodzisko Dolne.

W okresie okupacji na terenie b. gminy Grodzisko Dolne zostało zastrzelonych ponad 250 osób narodowości żydowskiej. W tym czasie w posterunku policji granatowej w Grodzisku Dolnym pełnili służbę następujący policjanci : NIEDZIELSKI imienia brak, Edmund MENDYKOWSKI, KOWALSKI - nie żyje, IGLICKI - nie żyje, oraz gestapowiec o nazwisku JESKE Edmund. Z wymienionych wyżej policjantów NIEDZIELSKI zamieszkuje w Chałupkach Dęblańskich, MENDYKOWSKI w Nakle nad Notecią. JESKE ma prawdopodobnie przebywać w Austrii lub w Niemczech. Z dokonanych ustaleń wynika, że JESKE, IGLICKI i KOWALSKI jako najbardziej okrutni policjanci dokonali następujących morderstw :

W dniu 7.VIII.1942 r. zastrzelili 8-mio osobową rodzinę Woksa z Grodziska przysiółek Krzaki obok domu Józefa CZERWONKI. Zwłok zastrzelonych dotychczas nie ekshumowano. Tego samego dnia zastrzelili w zabudowaniach Franciszka CZUPICHA w Grodzisku Dolnym, Nachmana Grunera i jego syna Jankla, zaś żonę Roizę i córkę Minię przewiezili na cmentarz żydowski i tam wieczorem zastrzelili razem z innymi osobami żydowskimi ujętymi w tym samym dniu w Grodzisku. Żonę Grunera i córkę odwoził furmanką Ludwik STOPYRA z Grodziska, który był naocznym świadkiem tego morderstwa.

W dniu 19.VIII.1942 r. IGLICKI przy współudziale innych policjantów zastrzelił 7-mio osobową rodzinę Adama BRUNERA. Morderstwa tego dokonano w obrębie zabudowań Stanisława CHRUPCAŁY w Grodzisku Dolnym, który obecnie przebywa gdzieś na terenach zachodnich Polski. CHRUPCAŁA wraz z Franciszkiem MOSZKOWICZEN i Stanisławem PELCEM załadowali trupy na furmankę Jana MAJA

s. Józefa zam. w Głogowcu i odwiezli na miejsce pochowania. W akcji tej miał uczestniczyć BRZEZNIEWSKI, który za tą sprawę był sądzony przed Sądem Wojewódzkim w Rzeszowie. W marcu 1943r. JESKE i IGLICKI zastrzelili ponad 40 osób narodowości żydowskiej w okolicach Kańczugi, Pantalowie, Chłopic i Łopuszki. Po tych morderstwach organizacja podziemna zorganizowała napad na posterunek w Grodzisku Dolnym. W czasie tego napadu został zabity policjant MATŁAWSKI. Jeden z partyzantów został ranny i pozostał się ukrywać w domu Franciszka HOLASY. Rannego partyzanta ujęto i rozstrzelano.

W kwietniu 1943 r. Józef LASEK z Gniewczyny Trynieckiej przywiózł 6 osób narodowości żydowskiej do Grodziska, których JESKE i IGLICKI rozstrzelali na cmentarzu żydowskim. W tym samym miesiącu JESKE i IGLICKI zastrzelili 7 osobową rodzinę WEINGARTENOW, a w maju 1943 r. wspólnie z żandarmerią niemiecką około 40 osób narodowości żydowskiej w Leżajsku.

Gestapowiec JESKE w tym czasie mieszkał u Jana WNEKA przezwiskiem " Jedynak " zam. w Grodzisku Górnym. Ludwik PELC droźnik w Grodzisku Dolnym zna dużo faktów i okoliczności rozstrzeliwania osób narodowości żydowskiej. Drugą osobą, która miała grzebać zwłoki był Jan CHMURA zwany Chrust, zam. w Grodzisku Dolnym przy ul. Żołyńskiej. W Grodzisku Dolnym mieszka żona Stanisława DECA u którego przechowywali się Żydzi. DEC został za to zastrzelony, Żona jego obecnie ma nazwywać się MAJKUT, jest wdową albowiem drugi mąż został zabity od pioruna.

Z byłych członków AK w Grodzisku Górnym zamieszkuje Stanisław KULPA, który dużo może powiedzieć na ten temat. Dalszymi świadkami mogą być MATUSZEK Feliks z Grodziska Górnego, DANAŁ Józef zam. w Grodzisku Dolnym, który był świadkiem rozstrzeliwania Żydów, CZERWONKA Wojciech s. Jana zam. Racibórz ul. Mariana 12 m. 12, Józef KULPA s. Jana ur. 24.XI.1923 r. zam. Tomaszowo 59 poczta Bartąg woj. ~~Warmi~~ Olsztyn, GRZYWNA Jan s. Jana, zam. Grodzisko Górne przysiółek Zagrody nr 151, URBAN Stanisław

s. Szymona zam. w Opaleniskach nr 95, GUT Jan s. Michała zam.
Giedlarowa przysiółek Wilkowyja 459, MISITA Tadeusz zam. Gniew-
czyna Kańczuka 296, BRUD Barbara zam. Grodzisko Dolne nr 320,
W obrębie cmentarza żydowskiego w Grodzisku na którym najczęściej
dokonywano rozstrzeliwań zamieszkuje Jan CHMURA, Piotr BIELECKI,
Katarzyna BIELECKA, Maria PIASECKA, Andrzej GARDIAN, którzy mogą
posiadać wiadomości na temat rozstrzeliwania Żydów.

Sporządził :

kpt. M. RYBA